

Memo

Aan Expertgroep Herijking beroepsprofiel en (stelsel van) opleiding accountant
beroepsprofiel@nba.nl
Prof. Dr. Edith Hooge
Prof. Dr. Leen Paape RA RO CIA
Drs. M.L. Kloppenburg, secretaris

Betreft Visie herijking beroepsprofiel en accountantsopleiding

Datum 24 mei 2023

Van Christaan Portengen
(Portefeuillehouder Herijking beroepsprofiel en accountantsopleiding)

Contact Jaap Wassink (faculty manager Faculty Business & Management)

Bijlagen -

Per email van 26 april jl. zijn we als faculty Business & Management gevraagd om onze visie te geven op de volgende twee onderling samenhangende onderwerpen:

- a) Herijking van het beroepsprofiel (of profielen) van de accountant;
- b) De wijze waarop (de governance van) de opleiding is ingericht, zowel theoretisch als praktisch, van startbekwaam tot vakbekwaam.

Met onze visie proberen wij bij te dragen om jullie een richting te geven voor de rondetafelgesprekken en bij jullie algehele opdracht.

Graag delen we onze visie met jullie. Daarbij is het goed op te merken dat de tijdsdruk het niet mogelijk maakte om onderstaande visie te toetsen onder leden. Onderstaande visie is gebaseerd op de recente en soms minder recente ervaring met de accountantsopleiding van ons faculty bestuur en onze algemene visie op het accountantsberoep met daarbij ook de koppeling naar het gebied van Strategie & Leiderschap waar veel accountants in actief zijn.

De visie is eveneens gebaseerd op de ervaring en inzichten van Christiaan Portengen die redelijk recent de opleiding genoten heeft en onlangs het vak van openbaar accountant doelbewust verlaten heeft.

In termen van doelgroepen kijken we vanuit onze faculty zowel naar accountants werkzaam binnen organisaties als ook openbare accountants die zelf ondernemer zijn of ondernemers adviseren rondom Strategie & Leiderschap.

Herijking beroepsprofiel

In de gesprekken die gevoerd worden en zoals gepresenteerd tijdens de faculty inspiratiesessie van 21 maart 2023 is dat het gesprek bij herijking van het beroepsprofiel snel richting de aantrekkelijkheid van de opleiding gaat en dat de opleiding aangepast moet worden.

Wij willen benadrukken vooral te kijken naar de rol van de accountant in de praktijk om dan het toekomstig beroepsprofiel daarbij te definiëren. De opleiding kan vervolgens zo ingericht worden dat het een dienende rol heeft om toekomstige accountants te laten voldoen aan het beroepsprofiel en zo te kunnen bijdragen aan de rol van de accountant in het maatschappelijk verkeer.

Werkvelden

Eventueel kunnen de werkvelden *Finance & Control*, *Audit en Samenstel & advies* gebruikt worden zoals ze ook gehanteerd zijn bij de ontwikkelaanpak Duurzaamheid ([Ondersteuning PE-thema duurzaamheid \(nba.nl\)](https://www.nba.nl/ondersteuning-pe-thema-duurzaamheid)).

Door deze differentiatie in het beroepsprofiel op te nemen geef je ook vanuit de accountantsopleiding invulling aan de huidige ledengroep accountants in business. Deze ledengroep is actief in de werkvelden *Finance & Control* en *Beleid*.

Op dit moment kun je vanuit een *Finance & Control* functie niet voldoen aan de eindtermen en kun je dus niet de opleiding tot accountant afronden. Een bijzondere zaak als je ziet hoeveel accountants werkzaam zijn binnen het werkveld *Finance & Control* of *Beleid*. Dit gegeven leidt ons inziens tot de fundamentele keuze om....

- a) aan de accountantsopleiding het beroepsprofiel *Finance & Control* toe te voegen waardoor mensen die vanaf het begin in een *Finance & Control* functie zitten ook de accountantsopleiding kunnen afronden.
- b) de (reguliere?) accountantstitel niet van toepassing te laten zijn voor functies binnen het werkveld *Finance & Control* en/of *Beleid*. Dit zou betekenen dat mensen de accountantstitel moeten opgeven op het moment dat zij toetreden tot een functie in het *Finance & Control* en/of *Beleid* domein.

Vanuit de optiek van Business & Management zou het werkveld *Beleid* eventueel in een vervolgspecialisatie, na enkele jaren werkervaring, opgepakt kunnen worden. Een beginnend beroepsbeoefenaar tref je vaak nog niet op een strategie/beleid bepalende plek zodat het ons inziens geen logisch werkveld is om op te nemen in de basisopleiding.

Het werkveld *Audit* zou opleiden tot tekeningsbevoegde accountants.

Specialisatie na brede basis

Waar in de samenleving beroepsgroepen steeds specialistischer worden opgeleid neigen we in het accountantsberoep naar een steeds bredere opleiding. We delen de zorg dat het (ook) voor accountants niet meer te doen is om alle snel op elkaar opvolgende ontwikkelingen bij te houden. Naar onze mening zal dit de kwaliteit van de controles ook negatief beïnvloeden.

Wij pleiten er dan ook voor dat er nagedacht wordt over de mogelijkheid van een basisopleiding voor accountants en dat vanuit de basisopleiding een specialisatie gedaan kan worden tot AA of RA, een RE titel en eventueel een titel voor de duurzaamheidsaccountant.

Ter illustratie; waar accountants vroeger de financiële huishouding van een organisatie beoordeelden is daar in de tussentijd ook al een gehele discipline bijgekomen namelijk de EDP-auditors. Daar is zelfs een aparte post-master opleiding voor die kwalificeert voor de RE titel. De EDP-auditors zijn met de complexiteit van IT-systemen een onmisbare schakel in de controle van de jaarrekening. De controleverklaring is echter alleen nog maar te tekenen door een accountant.

Nu staan we ook aan de vooravond voor de volgende ontwikkeling in het accountantsberoep; de rapportering over niet-financiële informatie. Ook hier zal uiteindelijk een accountant assurance over moeten geven, die handtekening moeten zetten; de duurzaamheidsaccountant.

De gemeenschappelijke basisopleiding kan zorgen voor wederzijds begrip voor de verschillende disciplines, rollen waarin accountants acteren.

Wij pleiten er dan ook voor dat er over wordt nagedacht of in de toekomst een verklaring door meerdere accountants ondertekend moet worden met elk een andere specialisatie.

Mismatch opleiding en praktijk

In een recent uitgekomen onderzoek van de Young Profs kwam ook naar voren dat de jonge accountants bang zijn voor een eventuele review vanuit de toezichthouder. Deze bevinding sluit aan bij de persoonlijke ervaring van Christiaan; sinds 2014 zag hij deze angst aanzienlijk toegenomen wat ook impact heeft op de manier van controleren.

Waar in het verleden werd gesteund op de interne beheersingsmaatregelen van een controle object zie je dat steeds maar de vlucht wordt genomen naar gegevensgericht testen. Niet alleen zien we hierin een bedreiging voor de aantrekkelijkheid van het beroep; voor een financieel professioneel is er niks zo geestdodend als een test uitvoeren van 100+ items om te valideren of een populatie juist is. Het controle werk verschuift naar het zo efficiënt mogelijk uitvoeren van een controle. Het echt goed kritisch kijken naar en nadenken over risico's van een organisatie verdwijnt op de achtergrond.

En daarin zie je ook een enorme discrepantie met de studie. Tijdens de studie staat de risico analyse nog centraal; met elkaar discussiëren over relevante risico's bij en van een organisatie. Vanuit de persoonlijke ervaring van Christiaan; "Ik vond de opleiding juist onwijs gaaf omdat je met studiegenoten onwijs aan het sparren was over interne beheersing. In de praktijk bleek dit kritisch nadenken plaats te moeten maken voor 'dicht vinken' van weer een omvangrijke test."

Van kennis- naar competentie ontwikkeling

Daarnaast is het goed om na te denken wat we nu precies in de opleiding willen doceren. Ons inziens zou de opleiding voornamelijk gefocust moeten zijn op competentieontwikkeling en wat minder op kennisontwikkeling. Kennis omtrent wet- en regelgeving verandert zo snel dat het bijspijkeren van deze kennis meer in de praktijk gedoceerd kan worden en dat de opleiding tot accountant zich kan focussen tot het ontwikkelen van competenties.

Strategie & Leiderschap

Vanuit de faculty Business & Management hebben wij twee pijlers geformuleerd; strategie & leiderschap. Als gekozen wordt voor een beroepsprofiel *Finance & Control* dan zouden ons inziens de volgende aspecten onderdeel moeten zijn van die opleiding, van die specialisatie.

Ook kunnen wij ons voorstellen dat de NBA aanvullende eisen, kaders stelt aan het PE-portfolio voor accountants werkzaam binnen een beleids- en strategiebepalende functie. Door eisen te stellen aan het PE-portfolio kan de vervolgopleiding ook vormgegeven worden voor mensen die in een functie die valt onder het domein *Beleid*.

Strategie

Het is belangrijk dat accountants begrijpen hoe ze strategie kunnen ontwikkelen en implementeren en hoe ze kunnen bijdragen aan het succes van een organisatie en hoe een organisatie dit communiceert aan de maatschappij. Daarom de volgende deelaspecten;

1. Focus op strategieontwikkeling

Het is belangrijk dat accountants binnen Finance & Control leren hoe ze een strategie kunnen ontwikkelen en implementeren. Dit omvat het identificeren van de doelstellingen van een organisatie, het evalueren van de interne en externe omgeving en het bepalen van de beste manier om de doelstellingen van de organisatie te bereiken en hoe deze doelstellingen gemonitord en gecommuniceerd kunnen worden met betrouwbare financiële en/of niet-financiële informatie voor de organisatie en maatschappij.

2. Integratie van technologie

Het gebruik van technologie speelt een steeds grotere rol in de strategie van organisaties. Accountants moeten daarom begrijpen hoe technologie kan (of moet) worden geïntegreerd in de strategie van een organisatie. In de opleiding zou daarom aandacht besteed kunnen worden aan de rol van technologie in strategieontwikkeling en hoe technologie kan worden gebruikt om strategische doelen te bereiken.

3. Veranderingsmanagement

Strategieontwikkeling gaat vaak gepaard met veranderingen in de organisatie. De opleiding zou daarom aandacht kunnen besteden aan veranderingsmanagement en de vaardigheden die nodig zijn om veranderingen effectief te managen. Voor leidinggevende functies noodzakelijke competenties, voor de adviserend accountant relevant om kennis van te hebben. Verandering als een constante factor in iedere organisatie en voor iedere functie.

Leiderschap

Door het ontwikkelen van leiderschapsvaardigheden en het begrijpen van leiderschapsprincipes, diversiteit en inclusie, en ethiek en integriteit, kunnen accountants bijdragen aan het succes van organisaties en de maatschappij als geheel. Zeker gezien de doorgroei vanuit het audit werkveld naar de werkvelden van Finance & Control en Beleid.

1. *Integratie van leiderschapsprincipes*

Het is belangrijk dat accountants begrijpen hoe leiderschap kan worden geïntegreerd in de strategie en operaties van een organisatie. Dit omvat het begrijpen van leiderschapsprincipes zoals visie, missie, waarden en cultuur. De opleiding van accountants zou daarom meer aandacht kunnen besteden aan de rol van leiderschap in het succes van een organisatie.

2. *Diversiteit en inclusie*

Leiderschap gaat ook over het leiden van diverse teams en het creëren van een inclusieve werkomgeving. Accountants moeten daarom begrijpen hoe ze diversiteit en inclusie kunnen integreren in hun leiderschapspraktijken. De opleiding zou daarom meer aandacht kunnen besteden aan diversiteit en inclusie en hoe deze aspecten kunnen worden geïntegreerd in leiderschapspraktijken.

3. *Persoonlijk leiderschap*

Persoonlijk leiderschap heeft betrekking op het vermogen om jezelf te leiden, je eigen waarden en overtuigingen te begrijpen en te handelen in overeenstemming met die waarden en overtuigingen. Dit raakt ethiek en integriteit, persoonlijk leiderschap kan accountants helpen om hun eigen waarden en overtuigingen te begrijpen en deze te gebruiken als leidraad bij het nemen van ethische beslissingen.

In het algemeen kan helpen om beter te presteren in werk, effectiever te communiceren met klanten en collega's en daarmee bijdragen aan professionele ontwikkeling.

Prioriteren en doseren

De vraag wat belangrijk is voor de accountantsopleiding moet niet leiden tot een nog voller opleidingsprogramma. Derhalve advies om niet alleen kritisch te kijken welke kennis voor welk beroepsprofiel relevant is maar ook om te kijken wat *wanneer* relevant is binnen het traject van de theoretische- en praktijkopleiding en eventuele vervolgopleiding door middel van integratie in het PE-plan.